

СТАНОВИЩЕ

от

доц. д-р Мими Корнажева,

катедра *Европеистика и международни отношения*, ФБМ при РУ,

хабилитирана по научна специалност

Организация и управление извън сферата на материалното производство

(външна политика и многостепенно управление в Европейския съюз)

към професионално направление *3.3. Политически науки*

за дисертационен труд на тема

Северноатлантическият договор

между ценностното и кризисното разширяване,

разработен от Милена Стоянова Йоцева – Кънчевска, ВСУ,

докторска програма *Политология*,

професионално направление *3.3. Политически науки*

Представеният за становище дисертационен труд се състои от увод, изложение в четири глави, заключение и библиография. Изследването се позовава на 366 литературни източника на български, английски, испански, немски и руски език. Общият му обем е 250 печатни страници, включително използвана литература.

Актуалност на изследвания проблем

Направеното от Милена Йоцева – Кънчевска изследване се придържа към широко приетата теза, че международните организации за сигурност възникват в контекст на усложнена, проблемна или конфликтна регионална или глобална среда, а тяхното по-нататъшно развитие е функция на кризи, чиито последици трансформират световната политика. Затова то е фокусирано върху НАТО - подходящ пример в това отношение. На 4 април 1949 г. във Вашингтон 12 държави (Франция, Португалия, Италия, Белгия, Люксембург, Холандия, Дания, Исландия, Норвегия, Великобритания, САЩ и Канада) подписват учредителен договор с три

основни цели: да се попречи на съветския експанзионизъм, да не се допуска възраждане на националистическия милитаризъм и да се подкрепи европейската политическа интеграция. Освен общия контекст на Студената война две събития са катализатори на реализирания проект за евроатлантическа сигурност: през февруари 1948 г. е свалено демократично избраното правителство на Чехословакия и страната става част от Източния блок; през юни 1948 г. Съветският съюз блокира достъпа до Берлин на САЩ, Великобритания и Франция и тези държави са принудени да доставят по въздух хранителни продукти на гражданите на разделения град. Преговорите за учредяване на НАТО открояват различия в интересите. Западноевропейските държави от Брюкселския пакт настояват Съединените щати да интервенират автоматично в случай на атака към някоя от тях. Съгласно конституцията на САЩ, обаче, решението за обявяване на война се взема от Конгреса. Западноевропейските държави очакват подкрепа за подобряване на отбранителната способност на всяка от тях, САЩ разглеждат подкрепата като възможна в случай, че те приемат условието за регионално сътрудничество. Западноевропейските държави предпочитат членството да се ограничи до подписалите Брюкселския пакт, САЩ настояват за включване на Канада, Исландия, Дания, Норвегия, Ирландия и Португалия, чиито територии се намират от двете страни на Атлантическия океан и биха улеснили общите военни действия, ако възникне такава необходимост. Така още с възникването си НАТО е международна организация за сигурност, изправена пред вътрешни и външни предизвикателства, чиято динамика ще се превърне в траен предмет на научно-приложни изследвания от различни гледни точки.

Днес, 65 години след края на Втората световна война и 25 години след края на Студената война евроатлантическото ценностно пространство продължава да е изложено на рискове. Те обаче са продукт на други обстоятелства: от една страна се ускорява динамиката на

глобализационния процес и съответно съпротивата срещу него, а от друга – ставаме свидетели на технологично развитие, което създава нови блага за обществата, но и нови „оръжия“ с огромен унищожителен потенциал. В такава среда се нуждаем и от нови подходи за управление на сигурността. Те са дотолкова приоритетни в политическия дневен ред на Европа, че на 8 март тази година Жан Клод Юнкер в интервю за германския седмичник "Welt am Sonntag" апелира за създаване на Европейска армия. Президентът на Европейската комисия смята, че наличието на армия ще изпрати важен сигнал към света, ще увеличи доверието към общата външна политика и политиката за сигурност на Европейския съюз, ще покаже готовност за защита на европейските ценности. Подобна идея проблематизира НАТО **отвътре**, а военните конфликти по източните и южните граници на Европейския съюз, подлагат на изпитание и **отвън** капацитета му да действа релевантно на мащабите на новите опасности.

Въз основа на казаното до тук проучването на Милена Йоцева – Кънчевска се откроява с изключителна актуалност. Като се фокусира върху възникването, еволюцията и разширяването на НАТО, то предлага българска гледна точка относно възможна трансформация на организацията, която би довела до необходимото ново управление на регионалната сигурност. В този смисъл на първо място бих потвърдила неговата полезност, а именно - да добави стойност към опитите да се очертае всеобхватен профил на организацията с оглед на силни и слаби страни, заплахи и възможности за развитие.

Поучването лансира редица политически идеи, свързани с развитието на НАТО, някои от които са безспорни, а други могат да бъдат по-скоро предмет на дискусия.

Например, за авторката на това становище, е напълно приемлива тезата, че „важно е България да продължи да бъде лоялен член на НАТО и ЕС и да отстоява направения геополитически избор, който да не бъде поставян под съмнение.“ Такава теза се нуждае от защита, тъй като в

редица случаи немалко български политици се поддават на националпопулизъм и се стремят да формират негативно настроено към членството ни в НАТО обществено мнение.

Друг пример за убедително твърдение е мнението на авторката на дисертационния труд, че Алиансът трябва да поема и чисто полицейски функции в допълнение към военните, за да осигури реална защита на своите членове и да постигне по-висока ефективност на партньорствата с други държави и организации. В контекста на все по-често използваните понятия като хибридни и асиметрични войни, с които се характеризира глобалната несигурност, полицейски функции са НАТО са напълно защитими.

Трети пример ще вземем от Четвърта глава, която изследва членството на България в НАТО. Според Кънчевска „немалък проблем е, че научноизследователската и развойната дейност в областта на отбраната е неефикасна и не е от особена полза за отбранителната реформа“. Тази теза би могла да бъде предмет на отделно дисертационно изследване и да разкрие липсата на връзка между наука, отбранителна политика и български принос към Алианса. Впрочем в България въобще не се водят дебати относно добавената стойност на България за НАТО.

Ще се спрем и на някои по-скоро спорни твърдения. Според дисертантката като съществен фактор в бъдещата Стратегия на НАТО трябва да бъде заложена икономическата сигурност, в това число и енергийната, и екологичната сигурност. Ще припомним, че европейската икономическа сигурност е в прерогативите на Европейския съюз. Пак Европейския съюз е водеща международна организация и има огромен принос за опазването на околната среда и превръщането на екологичната сигурност в един от най-значимите глобални проблеми. В този смисъл припокриването на функции на международната сцена ще доведе по-скоро до несигурност, отколкото до по-ефективно решаване на подобни проблеми.

Кънчевска смята, че следва да продължи политиката на „отворени врати” на Алианса посредством разширяване на партньорската мрежа с възможност от включване на всички желаещи държави и организации, които споделят същите ценности и задачи. Тя се спира на три възможни сценария на разширяване на Пакта. Според втория сценарий възможният период за разширяване на НАТО е 2-3 години. Тук трябва да припомним, че перспективата за разширяване на Алианса на изток (например с Украйна и Грузия) генерира процеси на несигурност и дестабилизира отношенията с Русия. Хоризонтът от 2-3 години е изключително кратък, за да се постигне пробив в тази посока. Твърде наивно и ненаучно звучи тезата, че протестите на Русия против разширяването на Алианса на Изток са безсмислени, Москва трябва да проумее, че също има интерес да си сътрудничи с Алианса. Москва е „проумяла“, че има интерес от сътрудничество с НАТО, но не би допуснала до непосредствените си граници евроатлантическото ценностно пространство, защото го разглежда като заплаха за актуалния руски политически режим.

Дисертационният труд би спечелил, ако авторката беше използвала SWOT анализ, за да оцени актуалното състояние на международната организация, ако беше очертала посоката на бъдещите си изследвания и ако беше подложила текста на езикова редакция (допуснати са редица неточности и технически грешки).

В заключение потвърждавам готовността на дисертантката за защита и предлагам на уважаемите членове на научното жури да ѝ присъдят образователно-научната степен „доктор“.

Дата: 07.09.2015

Подпис:

Доц. д-р Мими Корнажева